

Farmor Anna Kristina Persdotter gift Dahlman 18701205 - 19501005

Min farmor Kristina, har jag inte några egentliga minnen av. Jag var bara ett och ett halvt år när min farmor lämnade sitt jordiska, strävsamma liv. Som barn önskade jag alltid att ha en egen farmor, liksom tant Julia och tant Kristina som bodde på övervåningen i grannhusen. Det finns så mycket som jag skulle velat fråga farmor om. Många frågor ställde jag till min far Karl och fick veta en del, men ofta ville han inte prata om gamla fattiga tider. Det var bara

elände och inget att prata om.

Det mesta om farmor har jag därför sökt i böcker och genom husförhörlängder från fastigheterna Måläng nr 2, i Sunne, Tunvågen nr 1, Östnär nr 3, Vårdrolet och Östnär 4:3 i Hackås, Jämtland, födelse, död, lysnings och vigselböcker, samt sockenkrönikor från Hackås och Jämten 1950 och 1970.

Farmors mamma Catarina Zakrisdotter var född på gården Måläng nr 2 i Sunne, Jämtland den 30 december 1833. Hennes släkt har ägt och bott på den fastigheten sedan mitten av 1700-talet. Fäderna var militärer, ryttare, dragoner samt bönder. Catarina härstammar genom sin mamma, Gertrud Jönsdotter från Hackås (18020223 - 18680518) från Skankeätten. Hon gifte sig med Rusthållare Zacarias Carlsson i Måläng nr 2 (18011202 - 18750202) i Hackås den 10 februari 1831. Gertrud var 29 år gammal och Zacarias 30 år.

Farmors far Per Persson eller "Gertrud Pelle" som han kallades i folkmun, föddes i Månsta, Näs, den 28 mars 1833. Hans mamma hette Gertrud Johansdotter (17990121 - 18650104) från Oviken, som i Näs gift sig med drängen i Sinnberg, Per Eliasson (1802 -1842 alt början 1843), den 18 november 1827, 28 år gammal. Sidor i födelse och dödbok för Näs kyrka är borta, utrivna eller brända eller som en släktforskare från Näs uttryckte det, prästen lät sina barn leka, rita och riva sönder blad i böckerna. Per fick en bror Johan (uppkallad efter en äldre bror född 14 februari 1832, som dött den 16 mars 1832, i engelska sjukan), 1 april 1843, då Gertrud, 44 år gammal, skrivs som torparenka. Per, som bara hade en äldre syster Märet född den 4 april 1829 och den tio år yngre brodern Johan, fick säkert hjälpa sin mor Gertrud sedan hon blev änka och därför fick namnet "Gertrud Pelle".

Catarina Zakrisdotter och Per Persson gifte sig i Näs den 17 juni 1860. Catarina och Per var bägge 27 år. Paret bodde tillsammans med Catarinas far och mor, Zakris Carlsson och Gertrud Jönsdotter i Sinnberg, Näs församling. Den 28 oktober 1863 flyttade alla till Tunvågen nr 1, Hackås. Gertrud hade tillsammans med sin bror Jöns (född 1836) ärvt en fastighet där. I husförhörlängd för Tunvågen 1 (1861-1870) står Gertrud som sjuklig.

Catarina och Per hade sonen Per-Olof, född i Sinnberg, Näs, den 15 juni 1863. Han bytte efternamn till Lindborg, gifte sig den 10 april 1888 med Sara Halvarsson (18611201-19410328) och flyttade till Haverö. Försvann från familjen redan 1904, reste till Kanada från Liverpool 19110225. Sjunde barnet, sonen Karl Fridolf född den 22 september 1900, dog tre år gammal, 19 oktober 1903. I dödboken står dödsorsak icke känd. Hustrun Sara levde sedan som piga hos en bror. I husförhörlängd 1911-1922 står, mannen Per Olof vistas på okänd ort. Enligt min far ska någon ha träffat Per Olof, som skaffat ny familj. Enligt register i Br. Columbia, gift med Elise Marie Ulve (18660721- 19550311) från Tromsö. Barn Josephine (19050515-19261024) och Axel (19070512-19680428) födda i Sverige. Var P-O träffade Lisa och var han befann sig mellan 1904 till 1911 då han som järnvägsarbetare reste till Kanada går inte att spåra. P-O dog i Moberly British Columbia Kanada 11 juli 1945, 82 år.

Bistra tider rådde, 1865 kom frosten tidigt, den 3 och 4 september, potatis och spannmål frös. Redan den 8 september kom en skrivelse från Konungens befallningshavare, som vill ha uppgifter om skadan som uppstått och vilka behov som inte kommunen kunde avhjälpa. Socken erhölet ett räntefritt undsättningslån av staten för inköp av säd. Vid det omtalade missväxtåret 1867 var nöden tung. Allting ute i naturen var upp och nedvänt. Snön låg djup ända till den 27 maj, då vädret blev mildare och häftiga regn kom. Isen låg ännu på Storsjön och hästtransporter kunde köra obehindrat. På midsommarafton, då folket satt i kyrkan,

hördes stark åska, regn och storm och Storsjön gick upp. Vårbruket kom först igång i slutet av juni, höskörden blev dålig. De små timrade solbrända ladorna ute i skog och mark fylldes med lövkärvar och ängshö, som inte räckte länge som foder. Redan i augusti kom de beryktade järnnätterna. Eldar gjordes upp omkring åkrarna för att den värmande röken skulle lägga sig skyddande över kornaxen. Spända rep drogs för att hålla stråna i rörelse. Efter ytterligare hårda frostnätter i början av september, försvann allt hopp att få mogen säd. Jakt och fiske samt vad man kunde få av korna bidrog till överlevnad samt beredning av barkbröd. En skrift utgavs också med recept att tillaga svamp, göra mjöl av islandsmossa, granlav, rönnbär, renlav mm som naturen kunde erbjuda och vanligtvis inte ansågs som mat. Kor, getter och får var så utmärglade efter vintern att de fick släpas ut till de första gröngräset. Många hade redan, liksom barn och gamla dött av svält. Den gamla Pilgrimsleden från Selånger gick förbi Pånvallen och ned till Näkten där man rodde över till Salsån eller Rogsta. Tunvågen hörde till Hackås kyrka och man vandrade ned till Näkten, rodde över och vandrade från Rogsta, förbi Östnår ned till Storsjön och längs denna till kyrkan i Hov. En bevarad kyrkbåt, som man gjort replik på, vittnar om detta. (Carl Noring i Hackås sockenkrönika 1967). Hur mycket familjen drabbades i det väglösa Tunvågen är svårt att gissa. Man hade säkert tillgång till fiske i Näkten och närliggande åar, tjärnar och småsjöar. Man ägde även fåbod vid Pånvallen. Jöns, Catarinas yngre bror skötte även en såg vid Pånån mellan Östersjön och Pån. (enl. Hackås sockenkrönika 1997). Om man från Tunvågen anslöt sig till den skara som var förbönder och regelbundet åkte med häst och släde till marknader i Levanger i Norge och till Selånger vid kusten för att idka handel har jag inte hittat, den kanske redan upphört då dess storhetstid var åren 1750 - 1850. Många bönder tjänade bra på dessa resor med bland annat hästhandel. Skogsbolagen härjade i trakten och köpte skog med avverkningsrätt på 50 år, eller hela fastigheter och gjorde bönderna till arrendatorer på fädernas mark.

Farmors äldre syster Gertrud Lisa föddes 4 december 1866, gifte sig 1 juni 1895, 29 år gammal, med Viktor Levin, (18710418 - 19290616) 24 år, arbetare. Hon levde till 26 juni 1931 och blev 65 år gammal. Flyttade ofta med familjen, fick fem barn. Bodde 1913 i Bolägen, Kårgärde, Hackås.

Farmors mormor, Gertrud Jönsdotter (18020223) som var sjuklig, avled i cancer den 18 maj 1868 i Tunvågen, 66 år gammal.

Farmor föddes den 5 december 1870 i Tunvågen, en felskrivning i födelseregister i Hackås anges farmor som född den 9 december. Dopet skedde den 12 januari 1871.

1874 köpte farmors far Per Persson en fastighet, Östnår nr 3, Vårdrolet i Hackås, dit familjen med tre barn flyttade. Förmodligen hade han sett fastigheten vid sin vandring från Rogsta förbi Östnår och längs Storsjön till kyrkan. Kyrkvägen blev nu avsevärt kortare och man slapp ro över Näkten som kan vara förrädisk i höststormarna och på våren då isen inte bär.

Östnår är en vidsträckt by, där fanns en man, Pedersén född 1875, som yttrade följande: "De talar om den yttersta dagen, men det säger jag, det kommer att ta två dagar bara här i Östnår. (enl Hackås sockenkrönika 1998). Enligt O.Hemmendorf (ÖP 9 nov 1978) kan Östnår mycket väl vara den äldsta byn i Jämtland dit det kom invandrare redan på 300 - 400-talet och grundade bondekulturen. Östnår förekommer i skrift första gången 1348 och skrivs då Austen aar. I brev samma år Austenars haga (Östnårs hage). Namnet lär komma från "gårdarna öster om ån." Ån är Billstaån som rinner från Näckten till Storsjön. På 1300

talet lär byn, (enligt "Billstaån - en livsnerv" av Sven Schylberg), ha brunnit ned och anlagts där den ligger i dag. Många arkeologiska fynd har hittats bland annat de sjalsmycke som Karin Jonsson, Skäret hittade i potatislandet 1978 och som museet lät göra repliker av. Före laga skifte 1839-49 var Vårdrolet tillsammans med gården Fridhem och de två Skärgårdarna alla med nr 3, de största i Östnår.

Kvar i Tunvågen blev farmors morfar Zacarias Karlsson (18011202), han dog den 2 februari 1875, 74 år gammal.

Vid fem års ålder fick farmor en lillasyster, Brita Katarina, den 9 augusti 1875, hon gifte sig med Per Alfred Statin (18711008 - 19290526, han blev 58 år), 29 år gammal, den 4 augusti 1900. Brita Katarina var då 25 år. Paret fick tre barn, flyttade också en del för att så småningom bosätta sig i Hissmon, Rödöns församling. Hon levde till 17 april 1961 på Köpmangatan 67 A i Östersund hos sin yngsta dotter Gunhild. Blev 86 år gammal. Har ett minne att pappa Karl och jag besökte dem och jag fick hälsa vackert på pappas moster.

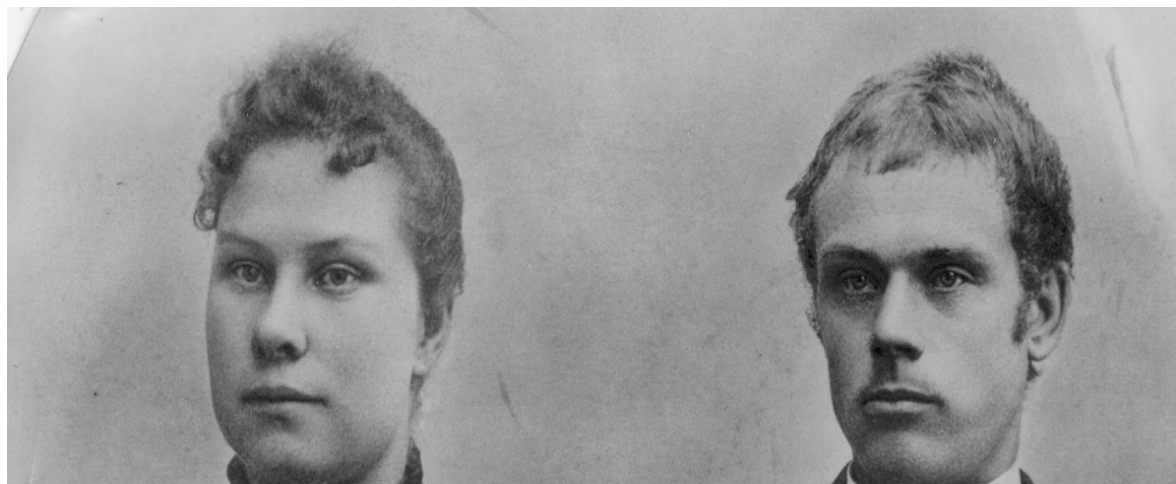
Hur var det att växa upp vid förra sekelskiftet? Sverige var fortfarande ett fattigt land med dåliga bostäder, smutsiga och trångbodda. Eftersom farmors far Per titulerades bonde hade familjen säkert både kor och kalvar, kanske även en häst, gris och höns. På bondgården finns säkert även smådjur, som kaniner och katt. Till fastigheten kan också ha funnits en fåbod. Svåra torkår rådde 1886 -1889, med stora avbräck i skörden. (enl. A Mattssons minnen i Jämten 1970). Nya tider stundar, husbehov, då allt gjordes och tillverkades på gårdarna var över. Nu kunde man köpa saker industritillverkade. I gamla tider köpte man enbart de man inte kunde tillverka själv på gården på de återkommande marknaderna. Städerna hade monopol på handel, men på 1860-talet öppnades den första affären i Hackås Brita-Sofia diversehandel. (enl Hackås sockenkrönika 1973)

Landshövdingen for runt i byarna och propagerade för andelsmejerier. Redan 1818 propagerade staten, genom landshövdingen det otidsenliga med att frakta djur till fåbodar uppe i fjällen, man skulle anlägga mer betesmark i närheten av åkermarken, för ett mer rationellt jordbruk (enl Jämten 1950) Det tog dock 100 år innan bönderna började avveckla sina fåbodar. På 1870-talet var sockenstugan full av bybor när landshövding Asplund talade om förbättrad mejeri och boskapsskötsel, han ville få till en diskussion, det blev, knäpp tyst, det var inga hackåsbor, som vågade yttra sin mening i landshövdingens närvaro. När landshövdingen rest däremot kom språklådan i gång.

Hur länge och hur ofta farmor gick i skolan kan bara gissas. Folkskolestadgan kom redan den 18 juni 1842, som bestämde att det i varje socken, inom fem år, skulle inrättas minst en, helst fast, folkskola med en godkänd lärare. Alla barn skulle börja skolan senast när de fyllde nio år. Från början var skolorna ambulerande och hölls hemma i storstugan i någon bondgård vid familjens matbord. 1845 beslöts att uppföra den första skolbyggnaden i Hackås, som även skulle vara sockenstuga. Östnår tillhörde Mellersta roteskolan och från 1877 var Markus Lindquist folkskollärare. Lindquist var en renlevnadsmänniska och begravdes på sin 100 års dag, 6 juni 1932. Förmodligen fick farmor gå de 4 kilometrarna till den 1876 nyuppförda skolan vid kyrkan i Hov. Det kunde vara läsning varje dag, eller varannan, med en dag i skolan och nästa hemma på gården för att hjälpa till. Från 1914 började läsåret från höstterminen i stället för vårterminen. Folkskolan i Östnår byggdes först 1921. I den skolan har både min far Karl och jag gått. Den upphörde 1967. (enligt Carl Noring fd. folkskollärare i Hackås sockenkrönika 1967.)

Hur farmor träffade farfar Lars Johan Olsson Dahlman, född den 31 juli 1867 i Sunne i

Värmland, är en annan fråga. Lars Johan kom från Värmland till Jämtland för jobb i skogen och vid flottningen. På den tiden var det många från Värmland och andra landskap söderut, där skogsråvaran började sina, som drog sig norrut för jobb. Hans far lär ha haft ett mycket argsint och lynnig humör, far och son kom inte överens, varför Lars Johan valde att flytta. Kanske träffades de på logen som bildats i Hackås redan 1882. Många ungdomar gick med i logen då det var på denna man lärde sig dansa och ha allt annat roligt som tilltalade traktens ungdomar, allt utom den förhatliga spriten.

Enligt lysnings och vigselböcker i Hackås lyste det för Lars Johan Olsson Dahlman, arbetare i Östnår (18670731) som var 30 år och Anna Kristina Persdotter (18701205), bonddotter i Östnår som var 27 år, den 19 september, 3 oktober och 10 oktober 1897. Giftermålet skedde inte i Hackås utan i Östersund, den 22 november 1897. Detta föranleddes säkert av omständigheten att första barnet, en son, Karl Johan föddes den 1 maj 1898.

En havande brud fick inte bära vitt eller kyrkans krona, utan fick gifta sig i svart. Brudparet fick inte vigas vid altaret, utan i mittgången, med hela församlingens menande blickar, tissel och tassel "Hu e på sytta" (hon är med barn). Detta ledde till att många valde att gifta sig i prästgården eller på annan ort.

Enligt husförhörlängden för Östnår 3, Vårdrolet, 1896 -1913, bodde förutom Per Persson o Katarina Zakrisdotter, även vuxna barnen Gertrud Lisa med make Viktor Levin och två barn, Brita Katarina med make Per Alfred Statin med två barn, Anna Kristina o Lars Johan Olsson Dahlman med sonen Karl Johan och dottern Maria som föddes 23 augusti 1900, tidvis på fastigheten eftersom de ofta flyttade dit maken arbetade för tillfället.

Lars Johan köpte ett Odelstorp, om 2 5/43 tunnland under Östnår nr 4, med beviljad lagfart den 25 oktober 1900, av enkan Märet Johansdotter (18350628 - 19071204) för 600 kronor samt födoråd. Märet hade ärvt Odelstorpets av sin framlidne make Per Göransson (18240210 - 18961105) enligt laga kraft vunnet testamente, daterat 18 januari 1874. Märet och Per hade inga egna barn. Enligt bouppteckningen efter Per Göransson, daterat 29 mars 1897 hade Odelstorpets ett värde av 1.000 kronor. Per Göransson hade köpt torpet den 4 september 1858.

Enligt den 28 september 1900 beviljades årliga födorådsförmåner under Märet Johansdotters hela livstid att utgå och skola i torpet intecknas. Tre tunnor korn i fast mål af torpets årliga gröda. 25 kilo rågmjöl, rättighet att å torpets åker utsätta ¼ tunna potatis, ett par skor vartannat år, föda och skötsel vinter och sommar för en ko, 1 meter lärft varje år, fri malning och bakning, samt en omsorgsfull skötsel på ålderdomen.

Köparen är derjemte skyldig tillhandahålla lämpligt inrett boningsrum med kokspis jemte hemkörd huggen ved för behovet.

Till säkerhet för att dessa förmåner skola till mig utgå eger köparen icke rättighet att under min lifstid af torpets skog, annat än till husbehof använda eller försälja skog till lägre dimmensioner än 9 verktum en fot från marken.

Torpet tillträdades denna dag från vilken alla torpet ålöpande omera och utskylder svaras af köparen. Under här ofvan nämnda villkor afträder jag mig bemälde torp och tillegnar detsamma köparen och hans hustru till vederlig egendom - Östnår den 3 Februari 1900. Undertecknat säljaren Märet Johansdotter samt köparen Lars Johan Dahlman samt Per Göranssons arvingar och vittnen.

Detta var dåtidens sätt att förvissa sig om ett omhändertagande på ålderns höst då man inte hade egna barn eller andra nära släktingar som var beredd att ta över. Då fanns inga ålderdomshem eller pension utan enbart fattigstuga eller som man sa "att gå på roten", flytta mellan socknens bönder. Märet Johansdotter levde i sju år med födoråd på Odelstorpet, där alla krav i köpekontraktets födoråd skulle uppfyllas. Jag ställde frågan till grannarna Anna och Edvard Göransson om man trodde att Märet kunde få allt som räknades upp i detta födoråd, då tiderna var fattiga och torpet kanske inte gav så mycket. Svaret blev att det trodde man inte.

Familjen flyttade ned för backen från Östnår nr 3 Vårdrolet, till Odelstorpet under Östnår nr 4 med två barn, sonen Karl Johan, två år och dottern Maria, någon

månad gammal. På torpet bodde då Märet Johansdotter(tidigare ägare) med födoråd. Boningshuset var hopbyggt med ladugården och bestod antagligen enbart av två rum, kanske kök. I stora rummet fanns kanske på gammalt vis den öppna spisen som användes till både värmekälla och matlagning. Förmodligen fanns även en vedeldad bakugn. Enligt födoråd fanns en ko i ladugården som tillhörde Märet, hade farfar och farmor någon ko

med sig eller köpte de en, eller kanske två kor? Hade de med sig några möbler? Enligt min far köptes en del möbler på auktion. Den i dag vackert blå dragkista i massivt trä, med årtal 1871 på baksidan kan vara ärvd eller köpt på auktion liksom en kommod med en fint utskuren blomma på dörren. Två kökssoffor, en blågrön och en ljusare grön samt ett blått slagbord är alla bevarade möbler från Östnår.

Den 1 mars 1902 dör sonen Karl Johan, nästan fyra år gammal i strypsjuka, enligt död och begravningsboken. Året därpå 17 juni 1903, föds en dotter som döps den 31 juli till Anna Katarina.

Enligt boken Folket i Kulan och andra, av författaren "Hackås-Nisse" Albert Nilsson hade under Oskar II:s regeringstid, år 1899, regering och riksdag bestämt att staten skulle vara med och satsa på krondikningar i Norrland. Härigenom skulle man torrlägga myrar och annan sumpmark för att befrämja skogstillväxt och starta nyodlingar för att öka spannmålsskörden. Staten

såväl som berörda markägare skulle tillskjuta hälften var av kostnaderna för dikningsprojektet. I byarna Östnår och Billsta var man mycket intresserad av markförbättringar, speciellt för att staten skulle bidra med pengar. Efter sekelskiftet började byamännen ha flera sammanträden med Olsson på Bränna som ordförande och kom överens om att satsa en summa av 12.500 kronor på torrlägningsarbeten. År 1904 påbörjades dessa. Lars Johan var kanske inte med att bestämma och satsa pengar, men kanske fick arbete med torrläggningen. Andra arbetstillfällen var säkert i den utökade sågverksindustrin med sågverksförening och ångsåg i Vikbäcken. Vikbäckssågen utvidgades med inköp av skog och försäljning av sågat timmer till Hommelvik och Trondhem. Affärerna gick bra fram till unionskrisen 1905 då svårigheter uppstod, lastade pråmar kunde inte få tillstånd att skickas över gränsen. (enl A Mattsson Minnen i Jämten 1970).

Sverige och Norge var i union sedan 1814 och fram till unionsupplösningen 1905. Brödrafolken hade alltid haft ett gott förhållande med vänföreningar där man regelbundet träffades. Under ett par månader låg trupper beredda på bägge sidor av gränsen. Min morfar Peder Grytbak i Röros (1868 - 1956), tillhörde 1905, vid 36 års ålder, 2 kompani Trondhjemske landsstormbataljon som gränsvakt, enligt foto och medalj. På den svenska sidan verkar man inte ha inkallat andra årgångar än de som för tillfället gjorde sin militärtjänst (enligt Mikael Andersson fd. militär och museiman.) Min farfar, Lars Johan, som var 37 år, berördes troligtvis inte av krisen med Norge.

Någon fåbod fanns inte, men däremot en sommarladugård en bit ned i backen mot skogen. I denna togs korna in för mjölkning morgon och kväll på sommaren. Korna mjölkas för hand. De gick på skogen och i backen, en backe med massor av stenar, och betade. På våren städas den rätta ladugården och kritas, ströks med vit krita för att till vintern vara fin när korna skulle in i sina bås igen. Mjölken silas och kärnas till smör eller kokas till ost och messmör, vilket en bevarad ostform vittnar om. Som barn lekte jag sönder en gammal tjärnbytta, enbart locket finns bevarat med årtal 1810. Bevarad är även en ostränna, där vasslan som sedan kokades till messmör rann ned. När jag växte upp användes den att rensa bär på. För att underlätta att göra grädde och smör kom senare separatoren, som

vevades för hand. När mjölk började levereras till andelsmejeri och med lastbil hämtas uppe vid landsvägen var kanske först på 1920-talet.

Slåtten, att med lie slå kornas vinterförråd av gräs var ett arbete som hela familjen fick hjälpa till med. Farfar Lars-Johan var den som fick svinga lien och efter gick

farmor, Maria och Anna och "rakade", räfsade höet, som sedan hässjas på hässjor av trä för att torka. När höet torkat lastades det på en skrinde och eftersom häst saknades fick någon vuxen person dra skrindan, medan barn eller husmor fick skjuta på. När jag var barn fanns en loge och en lada som man fyllde med hö. När slåttermaskinen kom

gjordes arbetsbyte med närmaste granne som hade häst. Med hästdragen slåttermaskin slogs gräset betydligt snabbare och med lie behövde man bara snygga till vid diken och ojämnheter. I gengäld hjälpte familjen grannen att hässa och räfsa samt slå med lie.

Katarina Zakrisdotter och Per Persson ville att någon av barnen skulle ta över Vårdrolet, Östnär nr 3, enligt min far blev det strid om vem. Per Persson överlät fastigheten till Per Alfred Statin, gift med dottern Brita Katarina mot födoråd, den 25 maj 1906, han fick lagfart den 4 september samma år. Efter två år överläts den till svågern Viktor Levin gift med Gertrud Lisa, den 27 oktober lagfart den 10 maj 1909. ägande blev ännu kortare. november 1909 behandlades till kommunen från farmor o Vårdrolet skulle säljas på auktion och kunde bli och farmors far o mor komma fattigvården. Kommunen försäljningen och skulle inropa om inte födorådet blev kvar. januari har Vårdrolet fått ny Johansson som till kommunalnämnden meddelar Gertrud Lisa med fem söner kvar. Äldste sonen Robert 15 ordförande i kommunen tagit i uppdrogs till behandling hur skaffa Gertrud Lisa bostad. uppsäga mansperson och flytta till den sk. sjukstugan. Alfred och Viktors tid som

att: hustrun, inte fick bo år, hade vice sin vård. Det man skulle Beslöt familjen fick Att både Per

bönder på Östnär nr 3, blev så kortvarig kan bero på att de var arbetare och inte hade några större erfarenheter av att vara bönder. Som bonde vet man aldrig hur naturen ställer sig, hur bra eller dålig skörden blir, medan man som arbetare vet att man får lön för mödan. Nya tider råder, man köper industritillverkat och för att kunna köpa i affären krävs pengar.

Farmor Anna Kristina och farfar Lars Johan har nu två flickor, Maria 6 år och Anna 3 år, när

farmor den 25 augusti 1906 föder en son, som döps den 4 november till Olof Hjalmar. Hjalmar föds med ovanligt stort huvud, vattenskalle och är handikappad eller vanföre och så småningom antecknas som blind.

Märet Johansdotter, 71 år, bor fortfarande på torpet med födoråd. I ladugården fanns minst två, kanske tre kor som skulle mjölkas för hand och skötas. Kunde Märet hjälpa till, kunde

hon sköta sin egen ko? Farfar Lars Johan jobbade i skogen, med flottning eller annat och var ofta borta, mycket av arbetet på torpet fick farmor sköta. Då fanns inga pappersblöjor utan bebisarna lindades med vita bomullstrasor, som måste tvättas. Tvättmaskinen var inte uppfunnen, tvätta fick man vintertid göra i ladugården där lut tillagades och vittvätten las i blöt i en lutblandning över natten, för att sedan skrubbas för hand på tvättbräda, eller bankas och kokas i en stor vedeldad gryta. På sommaren stod man ute och tvättade. Bodde

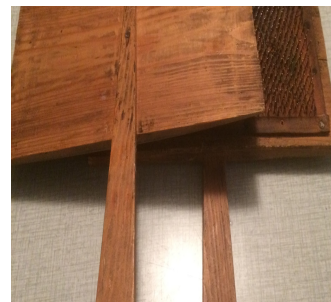
man nära en sjö eller ett vattendrag tvättade man där och sköljde i vattnet. Vintertid hackades hål på isen för att kunna skölja. Ett kallt och jobbigt arbete. Odelstorpet låg en bra bit från Storsjön. Vatten fanns inte indraget, varken i bostadshuset eller i ladugården, utan fick tas upp i hinkar från en grävd brunn och bäras in. Bästa tvättplatsen var säkert i närheten av brunnen där man kunde dra upp vatten och hälla över tvätten vid sköljning. Tvätten hängdes sedan upp på en stor tvättlina. På vintern frös den till hårt pansar. Den tid farmor hade för handarbete inskränkte sig till kvällar. Farmor kardade ull som spinns till garn på en spinnrock och stickar sockor och vantar. Ett par kardor finns bevarade. Någon vävstol fanns inte, en sådan fick varken plats eller fanns tid att väva på. På sensommaren och hösten plockades mylta, hjortron, blåbär och lingon. Hjortron plockades på myrar i en stor skruck, kont som bars på ryggen. I trädgården fanns röda vinbär. I ett trädgårdsland odlades morötter, rödbetor, rovor, kålrötter och kryddor samt potatis i ett potatisland. Bär kokade farmor till sylt, rödbetor lades in i ättikslag, potatis och morötter lades i källare till vintern. Vid slakten av den kalv som under sommaren vuxit sig stor tillagades kött, köttbullar, pölsa och annat som konserverades för förvaring. Till stapelföda sommartid, framförallt vid slåttern, hörde tjockmjölk gjord på teteörten och äts med skarpt brutet tunnbröd, brösupp.

De in-teckningar som belastar Odelstorpet och som förnyas med jämna mellanrum tyder på att pengar aldrig räckte till utan måste lånas. Odelstorpet var sedan köpet in-tecknat, 1900 den 25 oktober, § 37 till 600 kronor, som var köpesumman. In-teckningen blev förnyad den 6 september 1909, § 36, den 2 september 1918, §12 och den 5 september 1927, § 45 vid Revsund Brunflo och Näs tingslag.

1906 den 16 januari, § 97 in-tecknas torpet till 800 kronor enligt skuldebrev den 5 december 1905 till And. Staffansson i Sanne med 6% ränta. Kan vara skulder för köpta förnödenheter då Staffanssons drev livsmedelsaffär. In-teckningen förnyad den 16 mars 1915, § 57, samt den 27 oktober 1924, § 109 och den 5 september 1934, § 250 vid Revsund Brunflo och Näs tingslag.

Den 4 december 1907 avlider Märet Johansdotter och födorådet upphör, farfar Lars Johan kan äntligen fullt råda över torpet. Torpet bryts ut ur nr 4 och får fastighetsbeteckning 4:3, den 15 juni 1908 (akt Hackås 160) där tillfartsvägar regleras. Dokument är undertecknat av ägaren till nr 4 Olof Eriksson och L.J. Dahlman Östnär den 15 juni 1908.

Enligt grannar skämdes inte farmor för att ha fött ett handikappat barn, med vattenskalle och gjorde inte som många andra, gömde undan honom, för att han inte skulle visas för besökare. Hjalmar fick sitta ute i gröngräset, hade svårt med balansen och föll säkert omkull många gånger. I dag skulle ett sådant handikapp ha åtgärdats redan vid födseln. Ännu en dotter föddes, den 22 november 1910 och döptes, 2 juli 1911 till Svea Matilda.

1912, 21 december §6 antecknas att L J Dahlman, lånat 20 kr af ordförande i Kommunalnämnden och av fattigvården ansökt att erhålla denna summa som bidrag för sin sjuke son. Detta bifölls ej utan blev ett lån mot revers.

Farmors mor Katarina Zakrisdotter, född i Målång, Sunne (18331230) gick ur tiden enl. kyrkboken den 31 december 1913, 80 år gammal, som hustru till födorådstagare Per Persson, Östnär Hackås, begravd i Rödön 25 januari 1914, enligt Hackås församlings begravningsbok. Farmors far, Per Persson, var nu änkemann och flyttade den 28 juli 1914 till Hissmon Rödön och dottern Brita Katarina med familj. Där bodde han till den 21 december 1921 då han flyttade tillbaka till en liten stuga på fastigheten Östnär nr 3, Vårdrolet. Min far Karl har berättat att han ofta kom på besök. Farmors far Per Persson avled den 13 maj 1924, 91 år gammal.

På sensommaren 1914 började man frukta för krig och matbrist, men med de ransoneringar och förordningar som uppfördes fick i Jämtland och Hackås inte den svåra matbrist man i Stockholm kunnat förutse. Här odlades mest korn och av detta fick man behålla viss mängd som skulle vara kreatursföda, medan Skåne där vete och råg odlades, drabbades hårdare av beslag och skulle då få korn i utbyte. Kornet man fick behålla i Jämtland gick inte till kreatursfoder utan användes till att baka och koka gröt. Med kor hade man alltid smör och mjölk. Bönder med rymligt samvete gömde även undan foder och korn i fåbodarna när livsmedelsstyrelsen kom för beslagtagning och kunde sedan sälja kornmjöl för dyra pengar. Det gick alltså ingen nöd på länets bönder. Ransoneringskort gällde dock på socker och naturligtvis kaffe som var svårt att få tag på. Men även där fanns råd, man gjorde som i gamla dagar, kokade kaffe på korn. I Stockholm däremot rådde matbrist, men många som ursprungligen kom från Jämtland hade kontakter via släktingar och kunde köpa förnödenheter. (enl Minnen av A Mattsson)

När min far föddes den 1 maj 1915, var farmor 45 år. Min far fick ärva namnet Karl Johan efter sin döde bror och döptes den 2 juli 1915. Maria var då 15 år och hade börjat arbeta som piga i olika bondgårdar samt som fåbostinta, fåbojanta, uppe i fåbodarna i Oviksfjällen. Anna var 12 år och fick säkert hjälpa till och jobba. Hjalmar 9 år, med vattenskalle, kunde nog inte hjälpa till särskilt mycke. Svea var bara 5 år men fick säkert också hjälpa till så gott hon kunde, speciellt med ett nytt spädbarn.

1915, 18 december §2 antecknas i Hackås kommun att Karl Johan beviljats, bland de barn

som fick, böcker ur Johan Perssons Lifräntefond.

Farfar Lars Johan tvingas ännu en gång pantsätta fastigheten för ett den 14 november 1908 undertecknat skuldebrev på 500 kronor till And. Staffansson i Kårgärde eller order.

Inteckningen skedde i fastigheten Östnår 4:3 den 18 mars 1919 § 27 efter skriftlig begäran av Lars Johan till Revsund Brunflo och Näs Häradsrätt daterad 15 januari 1919. På detta skuldebrevs baksida står noterat :År 1909 den 18 januari, å lagtima ting i Revsund, Brunflo och Näs tingslag fastställes inteckning i en under skat. hemmanet Nr 4 i Östnår, Hackås socken, lydande torplägenhet till säkerhet för detta skuldebrev förskrivna 500 kronor med sex procent ränta betygat på Häradsrättens vägnar Björn Zetterstrand. Kan vara så att inteckningen förnyades 1919 men fanns redan 1909. På ett gammalt gravationsbevis från den 21 april 1953 uppges inteckning nr 3 på 500 kronor vara från 1919 den 18 mars § 27. Den 22 januari 1929 förnyades inteckningen åter.

Före järnvägen var på sommaren ångbåtstrafiken på Storsjön och Nækten det främsta transportmedlet för både människor och gods. Stort nöje för traktens ungdom var att finklädgå gå ned till ångbåtsbryggan vid kyrkan i Hov för "att se på båten".

Järnvägen genom Östnår och Hackås blev klar 1916 och hela sträckan Brunflo - Sveg invigdes 1922. Nu förflyttades transporterna från ångbåt till tåg. Längs alla stationer blev det liv och rörelse. Nu skulle ungdomarna till stationen och se på "Hackåståget". Hackås var ändstation innan bro byggdes över Billstaån. Tåget eldades med kol, de stannade vid ett otal små anhalter på väg in till Östersund. Östnår liksom Vikbäcken fick anhalter där tågen stannade. Järnvägen hade sina guldår fram till 1930-1940-talet då buss och lastbil blev hårda konkurrenter. Redan 1 juli 1922

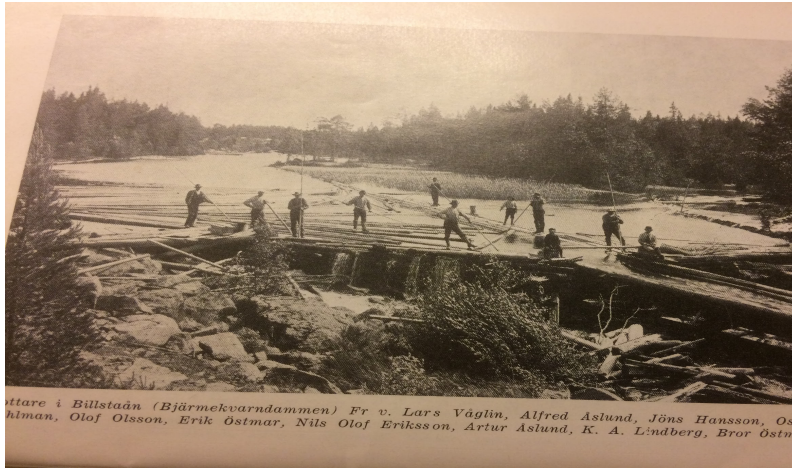
kördes första busslinjen i Hackås. 1875 förläggs första poststationen i Hackås, postlådor anbringas genom bygden från Salom till Östnår. 1917 kom posten till järnvägsstationen. Det var bönder som skötte både farbar landsväg och postgång. Telefon med växel fanns i Hackås redan på 1880-talet (enl Hackås sockenkrönika 1969). I familjen Dahlman fanns inte telefon förrän på 1960-talet. Grannar som hade telefon kom med bud.

Spanska sjukan som härjade som värst 1918 och där Jämtland och Östersund drabbas hårt, verkar inte satt några andra spår i familjen än beslutet att uppskjuta årets skolstart på grund av smitta (enl Hackås sockenkrönika 1967).

Farfar Lars Johan och farmor jobbade med torpet och som dagaman, daglönare hos bönderna. Farmor som bakstra, baka tunnbröd, plocka potatis, farfar med tröskning av korn, vårbruk på åkrar och slätterarbete. Farfar jobbade även på våren med flottning av timmer och i skogen med avverkning vintertid.

En kista med järnbeslag som man förvarade mat i när man på vintern låg på avverkning i skogen vittnar om att farfar i sin ungdom legat ute i skogskojor och jobbat i avverkningslag.

Flottningsarbetare i Billstaån (Björmekvarndammen) Fr v. Lars Våglin, Alfred Aslund, Jöns Hansson, Osk Dahlman, Olof Olsson, Erik Östmar, Nils Olof Eriksson, Artur Aslund, K. A. Lindberg, Bror Östmar

I stugan måste det varit trångt och kallt, min far berättar att vattenhinken som stod vid ytterdörren frös till is under natten och på morgonen fick någon knacka hål på isen för att komma åt vatten. Det hände att håret på huvudet under natten frusit fast i ytterväggen och fick ryckas loss på morgonen. Värmekälla var spis som eldas med ved, dess fanns bakom ladugården. Kallt och mörkt, enda ljuskälla var karbidlampor och ljus.

Denna väggklocka ska enligt min far vara en 50 års present till farmor, på födelsedagen den 5 december 1920. Under hela min uppväxt hängde klockan i köket. I dag går den inte rätt och hänger som prydnad i vårt bibliotek. 1921 var första tillfället att rösta som kvinna. Gick farmor och röstade?

Dottern Maria jobbade som piga hos en bondfamilj och blev där med barn. Barnet, en son föddes 13 mars 1922, fick namnet Lars Erik, så småningom med efternamn Rödén. I födelseboken anges bara Maria, torpardotter i Östnär, som mor, ingen antecknad far. Eftersom Lars Erik fick efternamnet Rödén, måste fadern så småningom erkänt sonen. Maria måste jobba för att försörja sig och barnet, Lars Erik fick bo hos farmor och farfar. Maria fick tjänst som städerska på folkskolan i Östnär, vilket innebar att hon skulle skotta snö, elda, se till att salarna var varma till lektionerna började och städa. Eftersom hon dagtid jobbade med annat kunde det bli sent innan hon kunde städa.

Anna Katarina, nu 20 år, gifte sig den 25 mars 1923 med den betydligt äldre August Lambert Lindman, arbetare (18860123 - 19710228). Den 15 april 1923 föds deras första barn, en son, John Erik, i Hov Hackås. Den 12 juli 1927 föds en dotter, Rut Sylvia, i Hackås. (bägge lever i dag)

Mellan Sylvia och Inga Stina som föddes i Sveg, 16 april 1931, föddes trillingar som inte kunde räddas till livet. Den 22 juli 1934, föddes ytterligare en son, Lars Ivan, född i Hackås. Paret köpte slutligen en fastighet, Lund i Brunflo. Anna Katarina levde till den 22 maj 1974 och blev 71 år gammal.

1925 hölls ett sammanträde då byborna inte var nöjda med strömmen som levererades från Hackås kraftverk utan ville gå samman och bygga en egen kraftstation vid Billstaån. Strömförsörjningen räckte inte till och de var ofta avbrott. Antecknad som deltagare står L. J. Dahlman. Om det fanns el dragen till torpet, eller om funderingar fanns att skaffa, vet jag inte. I Billstaån låg Strömbacka kvarn som byggdes redan på 1870-talet för att mala

böndernas korn. 1905 försågs kvarnen med turbindrift och på 1940-talet elektrifierades den. I dag är kvarnen på somrarna pub och restaurang. Östnårs byamän byggde 1925 en kraftstation som drevs fram till 1987 då den såldes till Hackås Näs elektriska (enl Hackås sockenkrönika 1991 och 1987).

Den 30 augusti 1926 dör torparen Lars Johan Olsson Dahlman, Östnår efter en tids sjukdom 59 år gammal (född 18670731) av åderförkalkning. Min far berättar att fadern hade frossa och fick hjälp av farmor att bada i varmt vatten. Som enka blev farmor ensam ansvarig för familjen. Maria var fortfarande ogift och arbetade som piga, sonen Lars Erik, 4 år bodde fortfarande i familjen, liksom Hjalmar, med vattenskalle, 20 år, Svea, 16 år och min far Karl 11 år.

Efter farfars bortgång blev farmor tvungen att sälja skog på torpet till And. Staffansson i Kårgärde enligt skriftligt dokument.

Till And. Staffansson i Kårgärde upplåter och försäljer undertecknade å vårt skogsskifte av torpet under Östnår nr 4 utstämplade 2.631 st. gran och furuträd hållande 6 eng. tum och däröver 5 fot från marken för en köpesumma av kronor tvåtusentrehundra (2.300,-) som erlägges genom nedskrivning av skuld enligt inteckning och räkningar. Avverkningen skall vara verkställd den 1 juni 1927. Säljaren förbehålla sig rätten till allt fall.

Sålunda överenskommet och kontrakt i två exemplar växlad.

Billsta Hackås den 24 december 1926

Undertecknat av Anna Kristina Dahlman, Anna Lindman med make August Lindman, för Maria Dahlman och de omyndiga barnen undertecknar EP Skog eln fullm. köparen Staffansson och bevittnas.

I husförhörslängden för Östnår 4:3 (1925 - 1937) är både Lars Johan och Svea Matilda strukna medan Maria fortfarande är antecknad, liksom sonen Lars Erik med efternamn Rödén, Olof Hjalmar som antecknas som invalid och blind, samt Karl, min far. Maria fick den 13 mars 1927 ytterligare en son, Ivar Sigurd, som far anges jordbrukaren Isak Sundström, Sundsjö och som mor arbetare Maria Dahlman Östnår. Min far berättade att Lars Eriks pappa, Erik Rödén som nu erkänt sonen, friade till Maria, som då redan hade en son till, Ivar, han ville att Maria och han skulle bli ett par med enbart sonen Lars Erik. Marias son Ivar, som hade en annan far, ville han inte ta ansvar för. Maria som inte ville lämna sin son Ivar tackade nej och förblev ogift mor till två sk. oäkta barn.

Ladugårds Kammaren som fortfarande var bostad var i dåligt skick. 1928 den 15 januari har G.P. Skoog skrivit till Fattigvårdsstyrelsen ang. L.J. Dahlmans sterbhus Östnår 4:3. som överlämnar ärendet till fullmäktige. Torpet är inte värt inteckningarna och bäst finge det gå exekutivt så att banken löser in det och kommunen förhandlar om lägre pris. Om familjen blir bostadslös får fattigvården ta hand om den. Familjen har inte fått fattigunderstöd.

1928 - 1929 beviljas farmor 200 kronor i understöd för tre personer. 1930 beviljas farmor 1 kr per dag för Hjalmars vård. 1930 -1932 fick Hjalmar 200 kronor i bidrag per år.

1928 den 31 januari anser fattigvårdsstyrelsen att torpet inte är värt intecknat belopp om 4.929 kronor. Den 28 september beslutas att lösa in inteckning på 1.800 kronor. 1933 den 2 juni tas taktäckningen upp, då taket är mycket bristfälligt och att farmor inte kan ombesörja detta själv. Den 24 juni har farmor gjort framställan om högre bidrag för Hjalmar, 1 kr per dag och anser sig själv då kunna reparera taket. 1934 -1935 höjs bidrag för Hjalmar till 365 kr. 1935 den 2 februari behandlades nybyggnadslån på 1.600 kr. beviljat av Egnahemsnämnden med villkor att säkerheten för lånet godtas. Torpet är intecknat för 529

kr och en ytterligare inteckning på 1.600 kr godtas inte utan borgen. 1:a inteckning om 600 kr. innehas av Sparbanken, 2.a, 3e och 4e å sammanlagt 4.929 kronor av Hackås kommun, inlösta 1929 för 1.880:67 i Handelsbanken. Beslut, sänka lånesumman till 1.300 kronor och som säkerhet, borgen och inteckning nr 2 av 1905 å 800 kr samt 3e inteckning år 1919 å 500 kr. 4e inteckning år 1922 å 3.629 kronor får ligga som säkerhet för kommunens fordran å 1.880:67 kronor. På gravationsbevis 1953 finns inte denna inteckning, skulden löstes och inteckningen dödades i samband med min fars övertagande. 1935 16 mars infordras anbud på bostadshuset av kommunen. B Normans anbud överlämnas till farmor för avgörande. 1935 den 5 maj har farmor utökat byggnadsplanen till 63 kvm. Yttre mått 7 m x 9 m. 2 rum och kök. 1935 den 5 september enkel förstukvist skall uppföras samt uppgjutas högre sockel för källarnedgång. Pågående arbete godkännes. 1935 i november besiktning. Väl utfört, intygas och godkännes. Återstår inre och yttre målning.

Huset byggdes i 1 1/2 plan med oinredd vind och bestod av hall/farstu, kök och två rum. Från hallen en trappa upp till den oinredda vinden och dörr in till ett av rummen som sedermera blev sal. Dörr rakt fram till köket. Mellan köket och rummet som sedan blev sal, kammaren. Sov gjorde man både i köket, i kökssoffan som drogs ut och blev till två bäddar och i de två rummen. I köket fanns en svart kokspis med sk. skåhålla, fläkt med självdrag. Muren från denna tjänade nog som värmekälla även i kammaren. I det tredje rummet fanns en vedeldad rund kamin med kokplatta.

Pärilsfont på väggar i kök och sneda gröna väggsåp. Två garderober, en på var sida fönstret med utsikt mot Storsjön. Kökssoffan med lock utgjorde dagtid sittplats för främmande, besökare. Främmande eller gårdfarihandlare kom med jämna mellanrum på besök, knackade på köksdörren, fick ett "Kom in" till svar, steg in och satte sig på kökssoffan och framförde sitt ärende. Gårdfarihandlarna kunde sälja småsaker, nålbrev, knappar, tråd, tyg mm. Fiskhandlare sålde egenfångad fisk. En blind man som lärt sig dåtidens sysselsättning för blinda, att tillverka borstar och kvastar av olika storlek dök också regelbundet upp och alla köpte något.

1935 den 29 december anholder farmor hos kommunen om räntesänkning på de 1.880:67 kronor som är skulden. Kommunen beviljar 4% ränta, fom 1935 vilket är 75:23 kr. 1939 den 7 januari sänks den från 4% - 3,5%.

1936 beslutar fattigvården i Hackås tilldela farmor 25 kg mjöl av de som tilldelats kommunen.

På torpet var det fortsatt strävsamt, min far Karl var den som fick agera kar i huset men anklagades för att inte hjälpa sin mor tillräckligt: "Man kan väl inte slita och släpa för de man inte äger", var hans försvar när jag framförde anklagelserna. "Man visste ju inte vem som skulle ta över torpet." Far berättar att han mycket senare fick höra att Konsumföreståndaren i Hackås hade frågat farmor om Karl skulle vilja börja jobba i affären, han hade hört att sonen hade bra betyg i räkning som fordras för att vara expedit i affär. Farmor svarade att Karl behövdes hemma på torpet. Karl var ju ändå tvungen att bidra till försörjningen genom diverse AK jobb och så småningom blev han anställd vid järnvägen. Det var antingen Järnvägen eller Televerket som man då kunde få fast arbete på.

Hjalmar hade svårt med balansen på grund av sitt stora huvud, enligt grannarna, Edvard och Anna Göransson, hade han dessutom under höslåtter råkat stöta en härseroa i ena ögat. Anna rös när hon berättade hur stygg och ful han var. Man kan förstå att han kunde skrämma en och annan med sitt stora huvud och ett öga borta. Jag har inget foto på Hjalmar som vuxen. Som bebis finns foton, ett där han sitter i farmors knä och ett annat där farmor har honom på sin arm, framför bostadshuset på torpet. Ivar berättar att han fick, när Lars Erik flyttat till Gotland, ta över ansvaret att följa med Hjalmar och se till att han inte ramlade. Farmor var ju alltid rädd att Hjalmar skulle göra sig illa. Ivar berättar att Hjalmar fick byns första radioapparat, eftersom han var vanföre och att många av grannarna kom för att lyssna på denna märkvärdiga tingest.

I husförhörlängden för Östnär 4:3 1925 - 1937 står antecknat att Svea flyttat till Östersund den 31 december 1934, 24 år gammal. Svea gifte sig i Östersund den 4 oktober 1940, 29 år med Ernst Kral, rörarbetare, född den 27 januari 1911 i Win, Österrike. Han kom till Sverige och Östersund som krigsbarn under första världskriget. Svea tituleras sömmerska. Svea och Ernst fick en son Jan Axel, den 21 mars 1942, reklamtecknare, bor i Visby på Gotland. Den 14 september 1947 föddes en son, med öppet brock, Lars Krister, som dog. Svea och Ernst drev en korvkiosk på Brunflovägen i Östersund i ett antal år innan Svea cyklade omkull. Svea dog i hudcancer den 18 juli 1965, 55 år gammal.

Maria gifte sig den 19 oktober 1940, hon var då 40 år gammal, med Edvard Stenberg från Oviken, född 27 augusti 1893, 47 år. Lars Erik var 18 år och hade troligen redan tagit värnning i det militära och flyttat till Gotland. Ivar 13 år, flyttade med mor Maria och Edvard till Böle, där paret jobbade på en gård och för första gången slapp Ivar i skolan kallas oäkting, vilket han tyckte var mycket skönt. Maria och Edvard köpte så småningom en gård i Vamsta i Brunflo. Maria levde till den 15 december 1981 och blev 81 år gammal.

Den 25 oktober 1942 dör Olof Hjalmar av hjärnblödning, 36 år gammal. En fin svart liggande gravsten på Hackås kyrkogård minner om honom.

Denna kunde beställas då farmor 1 november erhöll 150 kr till begravningshjälp av kommunen att utgå som kommunalt pensionstillskott.

Andra världskriget rasade och min far Karl blev inkallad till militärtjänst med utbildning i Hackås. I Hackås fick bönderna maka på sig och inhysa olika förband för övningar. Överallt i Näcksta, Sanne, Hov och Östnär inhystes militärer. Genom bygden gick de så kallade tysktågen på väg från Tyskland med soldater till Norge. Mörkläggning rådde, alla fönster skulle täckas för på hus som låg längs järnvägen. Efter utbildning fick min far åka till gränsen mot Norge som var ockuperat av Tyskland. Han var uppe i Skaltugan och i Funäsdalen. I Funäsdalen blev han bekant med min mor Jenny Grytbak, född den 16 september 1915 på Röros. Jenny brukade tillsammans med en kamrat cykla de åtta milen från Röros till Funäsdalen för att hälsa på sin moster. De började brevväxla. Min mor Jenny hade då sedan hennes mor Maria avlidit, efter den yngsta dotters födelse den 13 december 1934, bott med sin far och varit som en mor för de yngre av sina elva syskon. Karl som enligt arvskifte den 15 juli 1944 efter sin far Lars Johan Olsson Dahlman (18670731 - 19260830) tillskiftas

fastigheten Östnår 4:3 i Hackås, fått lagfart den 17 januari 1945, var nu hemmansägare.

Karl erbjöd Jenny att bli hembiträde hos honom och farmor. Norge som varit ockuperat av tyskarna var fattigt och erbjudandet var så frestande att Jenny i slutet av november 1945 reste till Östnår. 1946 den 28 juli, 4 augusti och 11 augusti lyste det i Hackås kyrka och paret gifte sig i Röros kyrka den 7 september 1946.

Min mor Jenny blev nu torparhustru med två ibland tre kor och en kalv. Varje försommar flyttade man ut i sommarstugan, den tidigare bostaden, ladugårdskammaren, visserligen ombyggd och bestod av hall, kök med Husqvarna järnspis och ett rum. I rummet stod ett slagbord vid fönstret med några pinnstolar runt, ett svartmålat skåp med porslin i, samt lådor för bestick, en utdragbar kökssoffa. På natten gick man till rätta stugan för att sova i kökssoffan eller i kammaren. Rummet som sedan blev finrum och bara användes vid besök av gäster var farmors rum. Rätta huset städades och golv förnissades på våren.

Den 6 april 1949 föds jag, Anita Margareta på Östersunds BB och var så liten att jag fick ligga några veckor på prematuren, innan min mor kunde ta mig med tåget hem till Östnår.

Julen 1949 togs ett foto i farmors rum av Ivar Sundström. På bilden syns Maj Sundström, pappa Karl, mamma Jenny med mig Anita och farmor Anna Kristina.

Mot slutet av sin levnad insjuknade farmor och blev sängliggande. Den 5 oktober 1950 slutade farmor sina strävsamma dagar stilla i Östnår, 80 år gammal.

Fastigheten Östnår 4:3 övertogs av mig enligt gåvohandling den 10 december 1987, mina föräldrar bodde kvar på fastigheten tills mamma i januari 1995 ramlade i den branta backen ned till 45:an och bröt lårbenshalsen. Pappa hade då året innan ramlat i trappan till övervåningen och tvingats flytta från sovrum på övervåning till

vardagsrum på nedre plan. Mamma och pappa flyttade till en pensionärslägenhet i ett plan i centrala Hackås den 1 mars 1995. Fastigheten såldes den 30 september 1995 till nuvarande ägare Lars- Erik o Kerstin Eriksson. Jag lät innan försäljningen stycka av en fritidsfastighet runt ett timrat hus som min syster Ann-Mari och svåger Roger fick som tack för all hjälp med far och mor.

Min far Karl Johan, levde till den 9 september 1997 och blev 82 år, Min mor Jenny Grytbak, levde till den 20 september 2006, 91 år gammal.

Lars Johan o Anna Kristina

Karl och Jenny Dahlmans gravstenar.

Denna koffert som jag som barn hittade på höghjällen och tvättade och målade lär ska ha varit en vända till Amerika. Varifrån den kom vet jag inte. I den förvarar jag dukar.

Källor: Församlingsböcker, födda och döpta, lysning och vigsel, flyttningslängder, död och begravningsböcker. Lagfartshandlingar Jämten 1950 och 1970. Hackås Nisse, Albert Nilsson Folket i Kulan och andra. Hackås sockenkrönikor. Kommunala beslut från Hackås framtagna av Bergs kommuns arkivarie Eva Forss som tackas för ett gediget arbete.

maj 2019 Anita Allberg